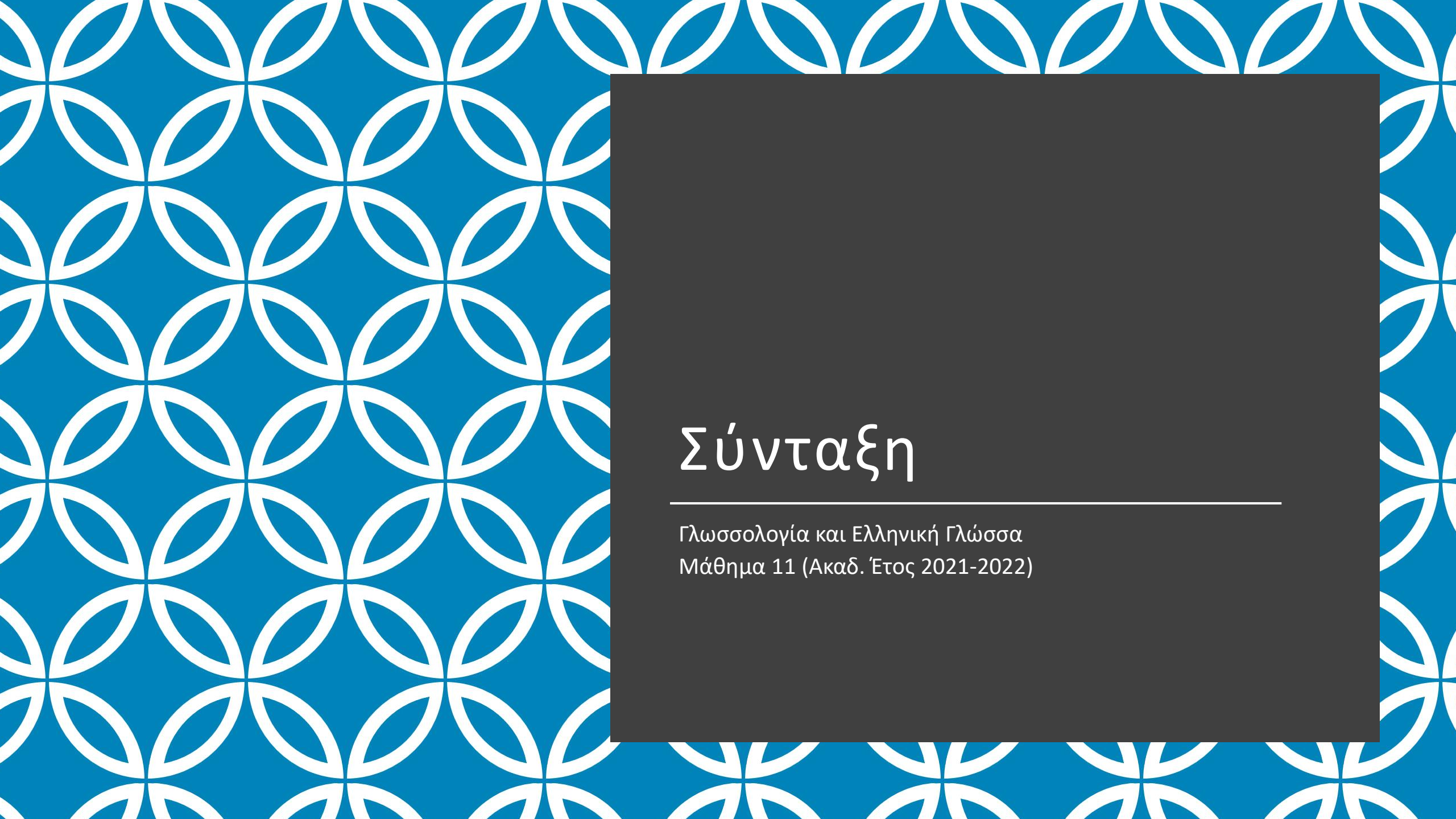
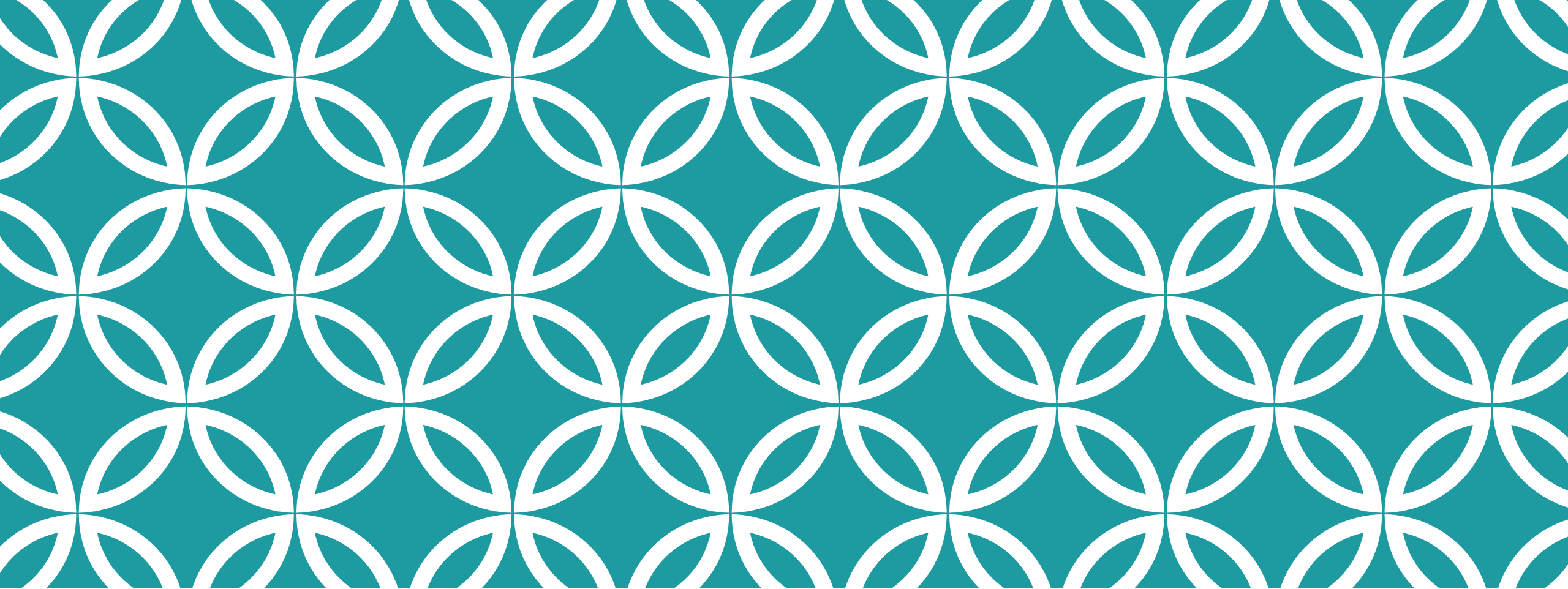

Σύνταξη

Γλωσσολογία και Ελληνική Γλώσσα
Μάθημα 11 (Ακαδ. Έτος 2021-2022)

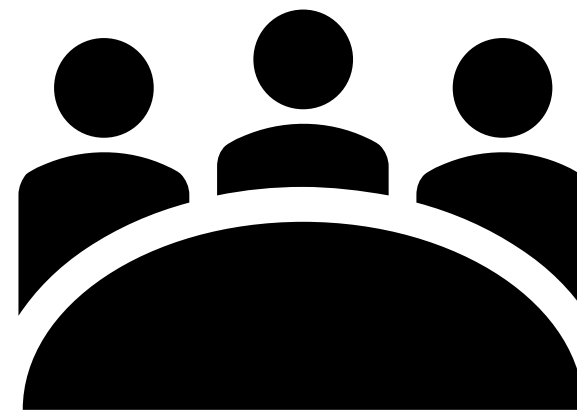
Σύνδεση με τα προηγούμενα

1. Κανόνες φραστικής δομής
2. Επιφανειακή και βαθιά δομή της πρότασης

Θέμα συζήτησης

Σε συνεργασία με τους συμφοιτητές / τις συμφοιτήτριές σας, προσπαθήστε να εξηγήσετε:

- ❖ Πώς **συνδέονται** μεταξύ τους τα διάφορα στοιχεία μιας πρότασης;
- ❖ Τι είναι (και τι δεν είναι) οι **Κανόνες Φραστικής Δομής**;
- ❖ Τι είναι η **βαθιά δομή** μιας πρότασης και σε τι διαφοροποιείται από αυτό που ακούμε και βλέπουμε;

Κανόνες Φραστικής Δομής

- Είναι οι κανόνες σχηματισμού της **εσωτερικής δομής** των προτάσεων.
- Οι προτάσεις που συμμορφώνονται στους ΚΦΔ θεωρούνται **γραμματικές**.
- Οι ΚΦΔ δεν έχουν σχέση ούτε με την αλήθεια ούτε με την λογική όσων δηλώνονται.

Σχηματίζοντας μια «γραμματική»

Έστω ότι έχω μια πολύ απλή γλώσσα με μόνο δύο ΚΦΔ, ως εξής:

(α) Κάθε πρόταση αποτελείται από μια ονοματική και μια ρηματική φράση

$$\Pi \rightarrow \text{ΟΦ} + \text{ΡΦ}$$

(β) Κάθε ονοματική φράση αποτελείται από ένα άρθρο και ένα όνομα

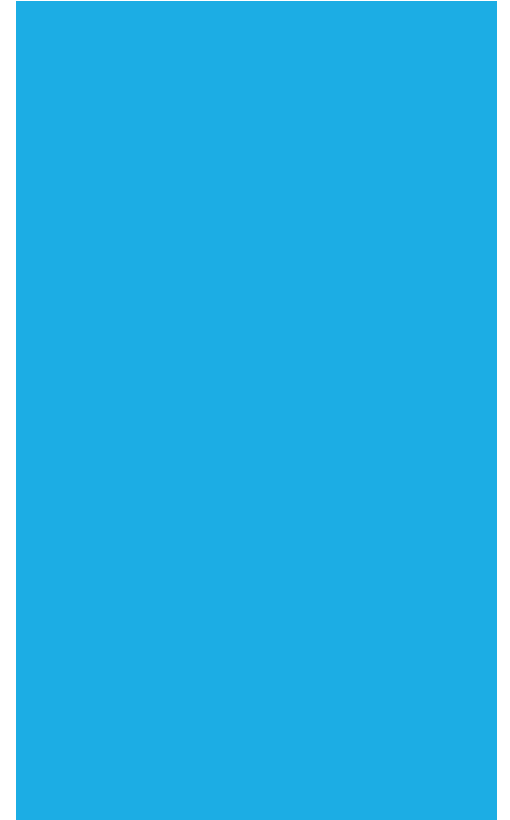
$$\text{ΟΦ} \rightarrow \text{Αρ.} + \text{Ο}$$

Ακόμη και μια τόσο απλή γραμματική δίνει εκατοντάδες προτάσεις:

Το παστίτσιο κήκε.

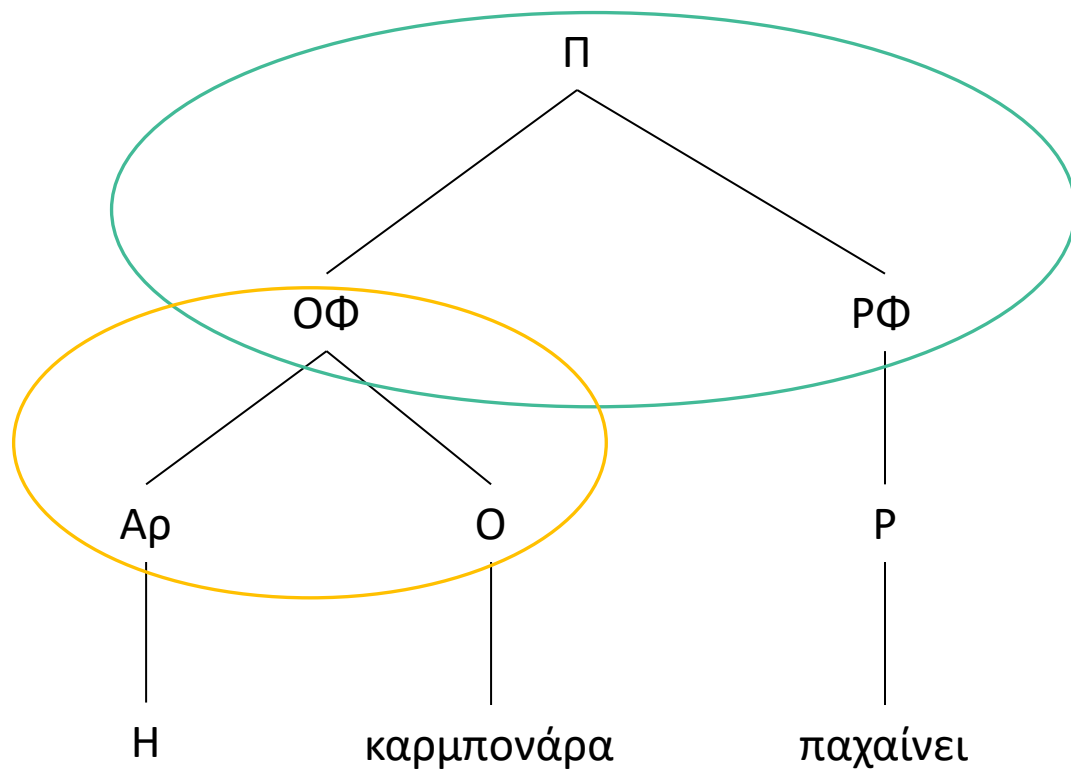
Το σκυλόψαρο πεινάει.

Το παράθυρο έσπασε.

$\Pi \rightarrow \text{ΟΦ} + \text{ΡΦ}$

$\text{ΟΦ} \rightarrow \text{Αρ} + \text{Ο}$

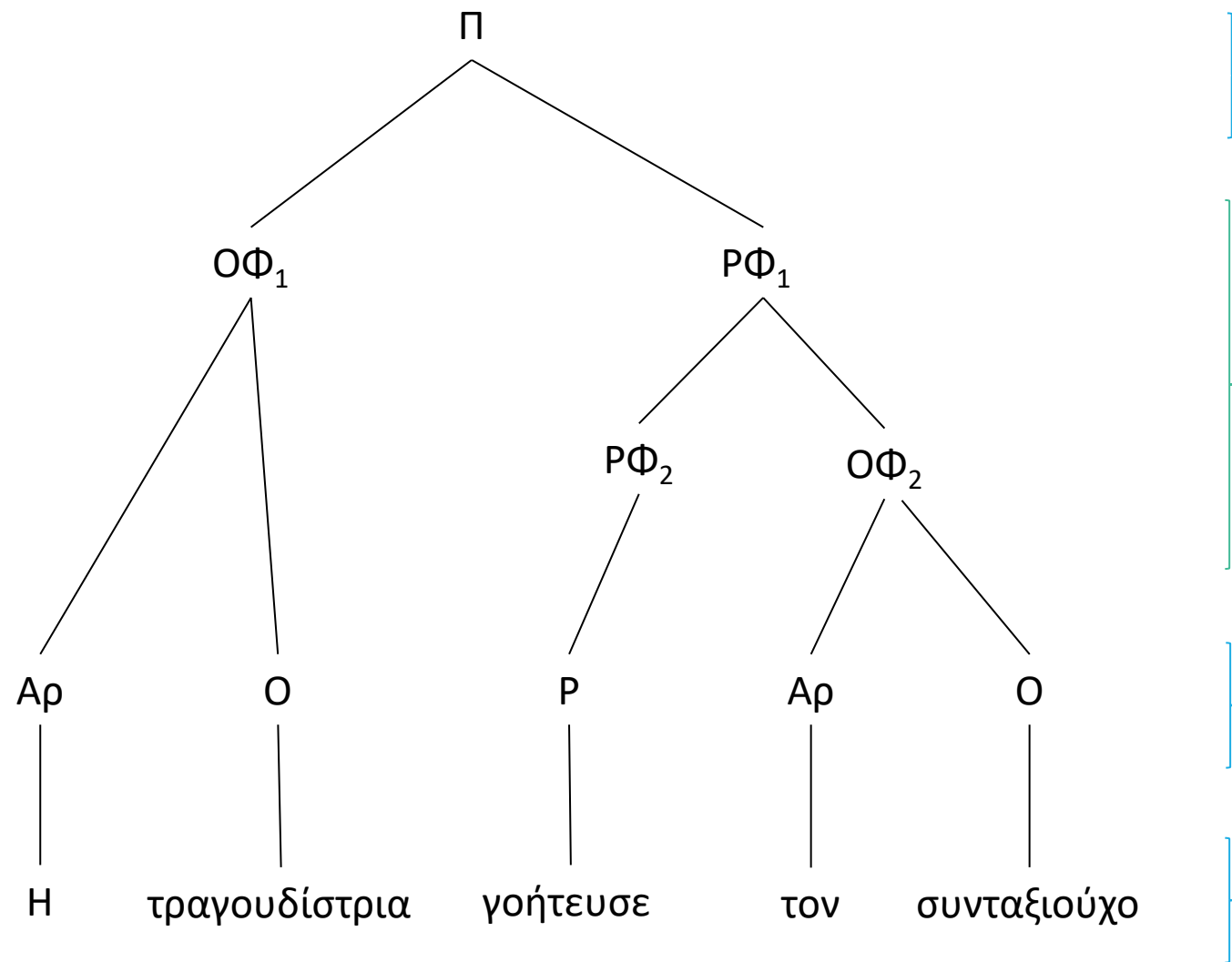

Πρόταση

Φράσεις

Συντακτικές κατηγορίες

Λέξεις

Πρόταση

Φράσεις

Συντακτικές κατηγορίες

Λέξεις

Σχηματίζοντας μια «γραμματική»

Όσο προσθέτω κανόνες στη γραμματική μου, πολλαπλασιάζονται οι προτάσεις που μπορώ να φτιάξω.

(α) $\Pi \rightarrow \text{ΟΦ} + \text{ΡΦ}$

(β') $\text{ΟΦ} \rightarrow \text{Αρ.} + \text{Ο}$

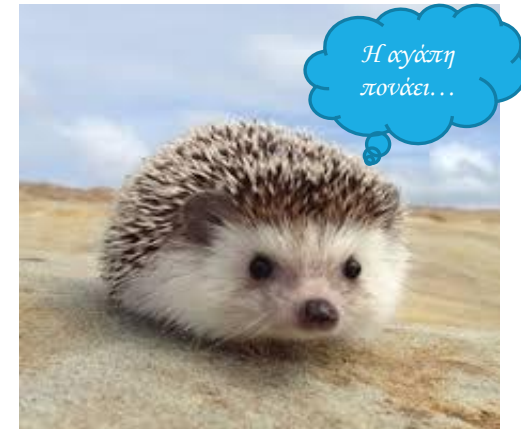
(γ₁) Οι ρηματικές φράσεις μπορούν να αποτελούνται από ένα αμετάβατο ρήμα
 $\text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\text{αμετάβατο}}$

(γ₂) Οι ρηματικές φράσεις μπορούν να αποτελούνται από ένα μεταβατικό ρήμα και μια ονοματική φράση
 $\text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\text{μεταβατικό}} + \text{ΟΦ}$

Ο θεός αποκλήρωσε *τους ανιψιούς*.

Ο γλωσσολόγος έφαγε *τις τουλούμπες*.

Το λαγουδάκι αγκάλιασε *τον σκαντζόχοιρο*.

Σχηματίζοντας μια «γραμματική»

Όσο προσθέτω κανόνες στη γραμματική μου, πολλαπλασιάζεται ο αριθμός των προτάσεων που μπορώ να σχηματίσω.

(α) $\Pi \rightarrow \text{ΟΦ} + \text{ΡΦ}$

(β') Οι ονοματικές φράσεις μπορούν να έχουν προαιρετικά και ένα επίθετο: $\text{ΟΦ} \rightarrow \text{Αρ.} + (\text{Επιθ}) + \text{Ο}$

(γ₁) $\text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\text{αμετάβατο}}$

(γ₂) $\text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\text{μεταβατικό}} + \text{ΟΦ}$

(γ₃) Μια ρηματική φράση μπορεί να έχει ένα δίπτωτο ρήμα, μια ονοματική και μια προθετική φράση

$\text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\text{δίπτωτο}} + \text{ΟΦ} + \text{ΠροθΦ.}$

$\text{ΠροθΦ} \rightarrow \text{Προθ.} + \text{ΟΦ}$

Ο *μερακλής* κροκόδειλος μαρινάρισε τους *ζουμερούς* τουρίστες.

Ο *γκρινιάρης* κύριος έδωσε τα *κακομαθημένα* παιδάκια *από την αυλή*.

Η *τσαχπίνα* γιαγιούλα έστειλε φιλάκια *στο γεροδεμένο μπάρμαν*.

Σχηματίζοντας μια γραμματική

Αν προσθέσουμε μερικούς ακόμη κανόνες στη γραμματική μας, τι προτάσεις μπορούμε να σχηματίσουμε;

$$(\alpha) \quad \Pi \rightarrow \text{ΟΦ} + \text{ΡΦ}$$

$$(\beta') \quad \text{ΟΦ} \rightarrow \text{Αρ. (+ Ε)} + \text{Ο}$$

$$(\gamma_1') \quad \text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\alpha\mu\tau\beta} (+ \text{ΕπιρΦ})$$

$$(\gamma_2') \quad \text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\mu\tau\beta} + \text{ΟΦ} (+ \text{ΕπιρΦ})$$

$$(\gamma_3') \quad \text{ΡΦ} \rightarrow \text{Ρ}_{\delta\pi\tau} + \text{ΟΦ} + \text{ΠροθΦ} + (\text{ΕπιρΦ}).$$

$$(\delta) \quad \text{ΠροθΦ} \rightarrow \text{Προθ.} + \text{ΟΦ}$$

$$(\epsilon_1) \quad \text{ΟΦ} \rightarrow \text{ΟΦ} + \text{ΟΦ}$$

$$(\epsilon_2) \quad \text{ΡΦ} \rightarrow \text{ΡΦ} + \text{ΡΦ}$$

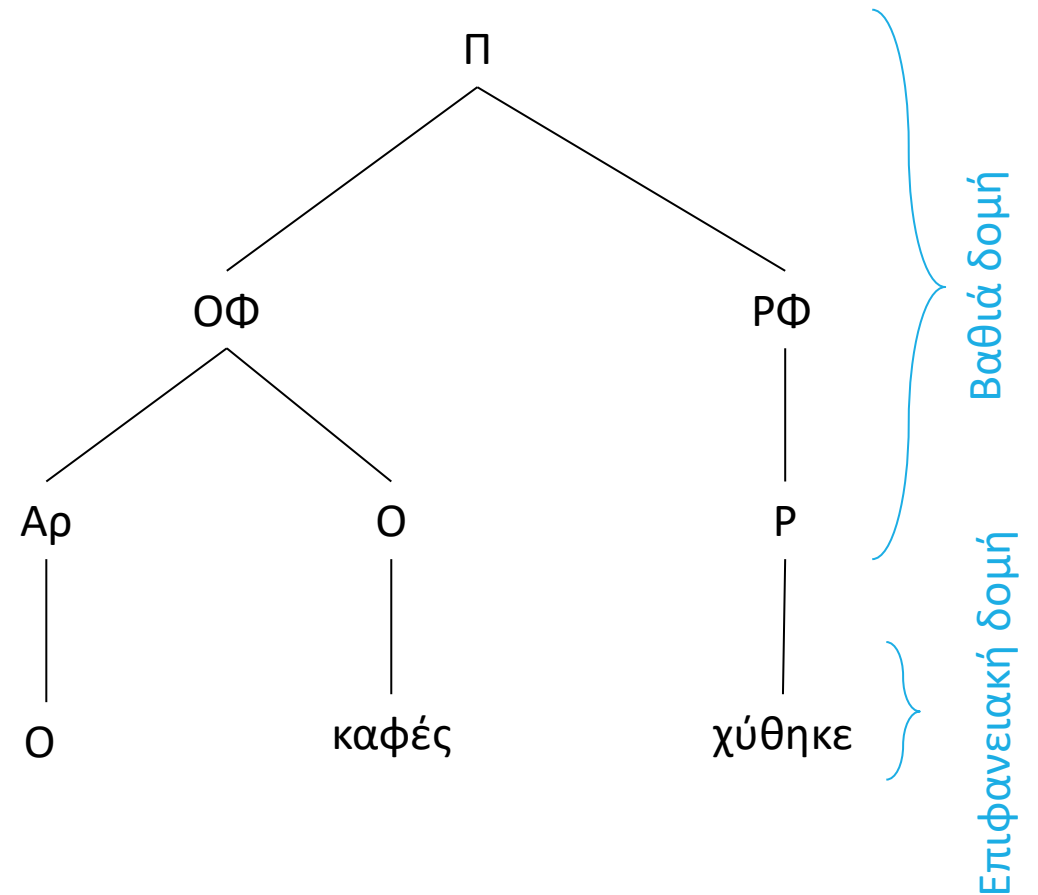
$$(\epsilon_3) \quad \text{Ε} \rightarrow \text{Ε} + \text{Ε}$$

Επιφανειακή και βαθιά δομή της πρότασης

- Σε κάθε πρόταση μπορούμε να διακρίνουμε δύο όψεις:
 - α) Μια εσωτερική, ή **βαθιά**, δομή που αντιστοιχεί με τον τρόπο που η πρόταση σχηματίζεται στη σκέψη.
 - β) Μια εξωτερική, ή **επιφανειακή**, δομή που αντιστοιχεί με τον τρόπο που η πρόταση εκφέρεται.
- Οι ΚΦΔ (και τα δένδρογράμματα) σχηματίζουν την βαθιά δομή της πρότασης.
- Για να φτάσουμε στην επιφανειακή δομή, μερικές φορές μπορεί να κάνουμε **μετασχηματισμούς**. Τέτοιοι είναι:
 - α) να μετακινήσουμε μια φράση σε μια θέση διαφορετική από την αναμενόμενη
 - β) να παραλείψουμε εντελώς μια φράση

Γενικά

Συνήθως είναι εύκολο να αντιστοιχίσουμε την επιφανειακή δομή μιας πρότασης με μια αντίστοιχη βαθιά δομή. Αυτό σημαίνει ότι μεταξύ τους υπάρχει μια μοναδική, ένα-προς-ένα σχέση.

ΟΜΩΣ...

Αυτό δεν συμβαίνει πάντα!

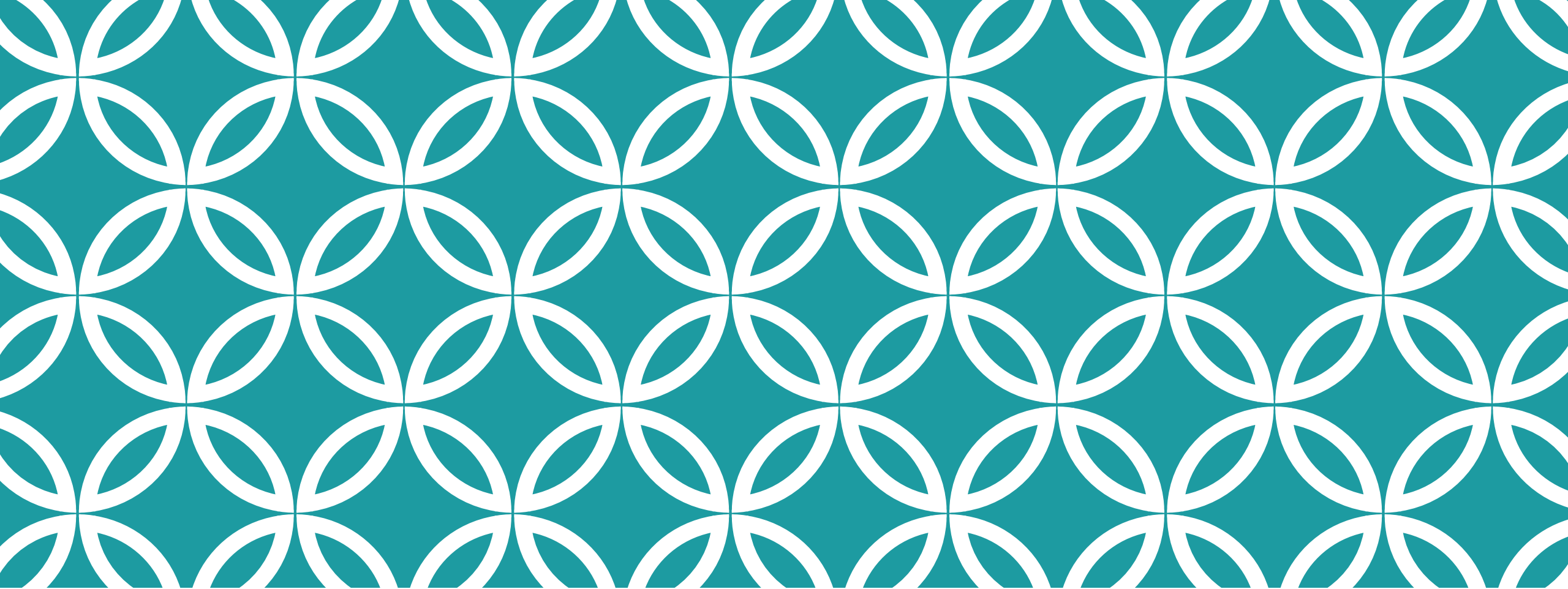
Υπάρχει περίπτωση ένα εκφώνημα να μπορεί να παράγει περισσότερα από ένα νοήματα. Τότε αυτό αναλύεται με περισσότερους από έναν τρόπους, πραγματώνει δηλαδή περισσότερες από μια βαθιές δομές.

Ενδέχεται ακόμη, περισσότερα εκφωνήματα να πραγματώνουν την ίδια βαθιά δομή, μέσα από μια σειρά από αλλαγές (μετασχηματισμούς).

Στόχοι του σημερινού μαθήματος

- Θα εξετάσουμε τις περιπτώσεις που το ίδιο εκφώνημα μπορεί να αναλυθεί κατά περισσότερους από έναν τρόπους (αμφισημίες)
- Θα δούμε πώς μπορεί να μετασχηματιστεί μια πρόταση ώστε να προκύψουν, από την ίδια βαθιά δομή περισσότερα από ένα εκφωνήματα
- Θα μάθουμε πώς να συνδέουμε επαναλαμβανόμενα στοιχεία της πρότασης (αναδρομικότητα)

Αμφισημία

1. Δομική
2. Αναφορική

Αμφισημία

Αμφισημία είναι η περίπτωση όπου ένα εκφώνημα μπορεί να δημιουργήσει δύο διαφορετικά νοήματα. Αυτό μπορεί να συμβεί σε δύο περιπτώσεις:

1. Η πρόταση δημιουργήθηκε μέσω διαφορετικής σειράς ΚΦΔ (δομική αμφισημία).
2. Η πρόταση περιέχει αναφορικές λέξεις οι οποίες μπορούν να συνδεθούν με περισσότερους από έναν όρους (αναφορική αμφισημία).

Δομική αμφισημία

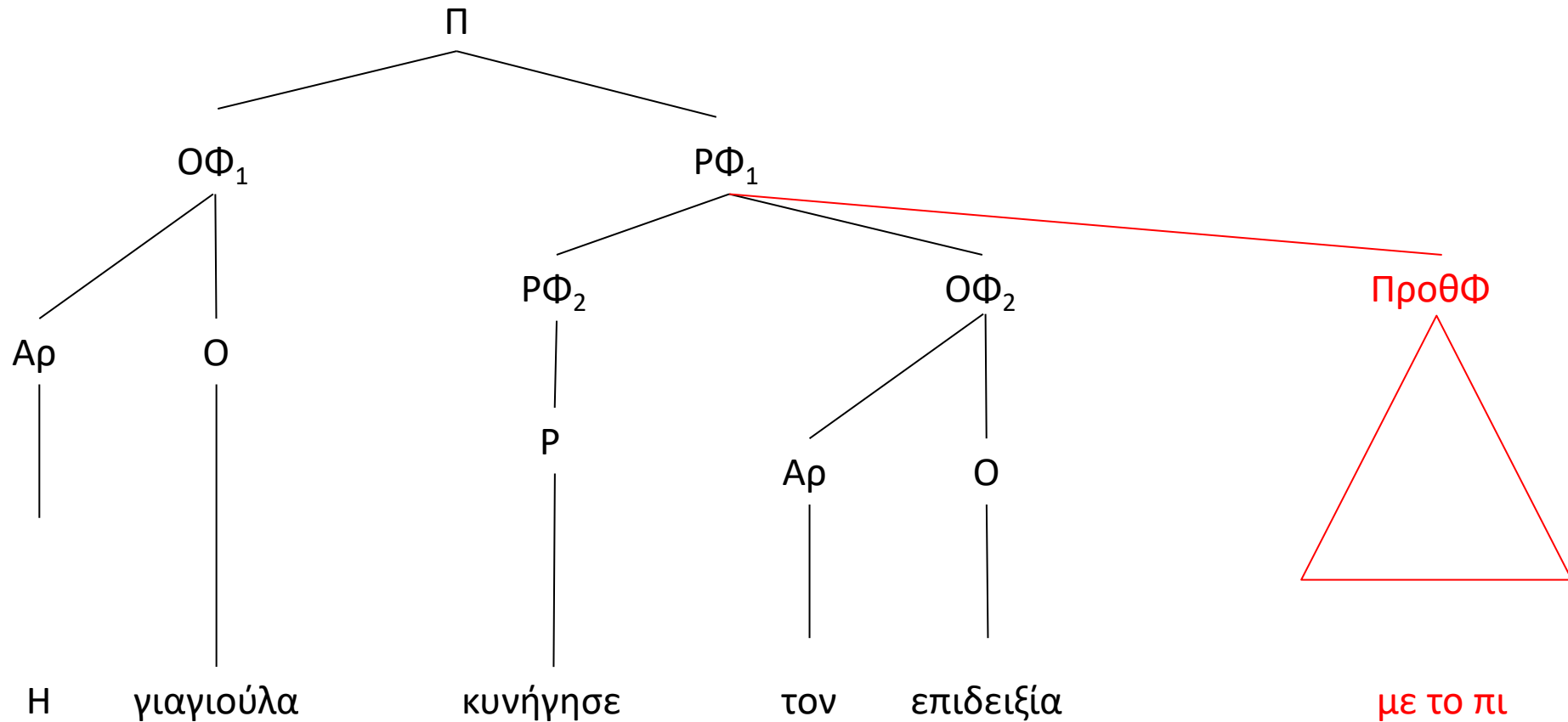
Πόσα νοήματα είναι δυνατόν να δημιουργηθούν από τα παρακάτω;

Η γιαγιούλα κυνήγησε τον επιδειξία με το πι.

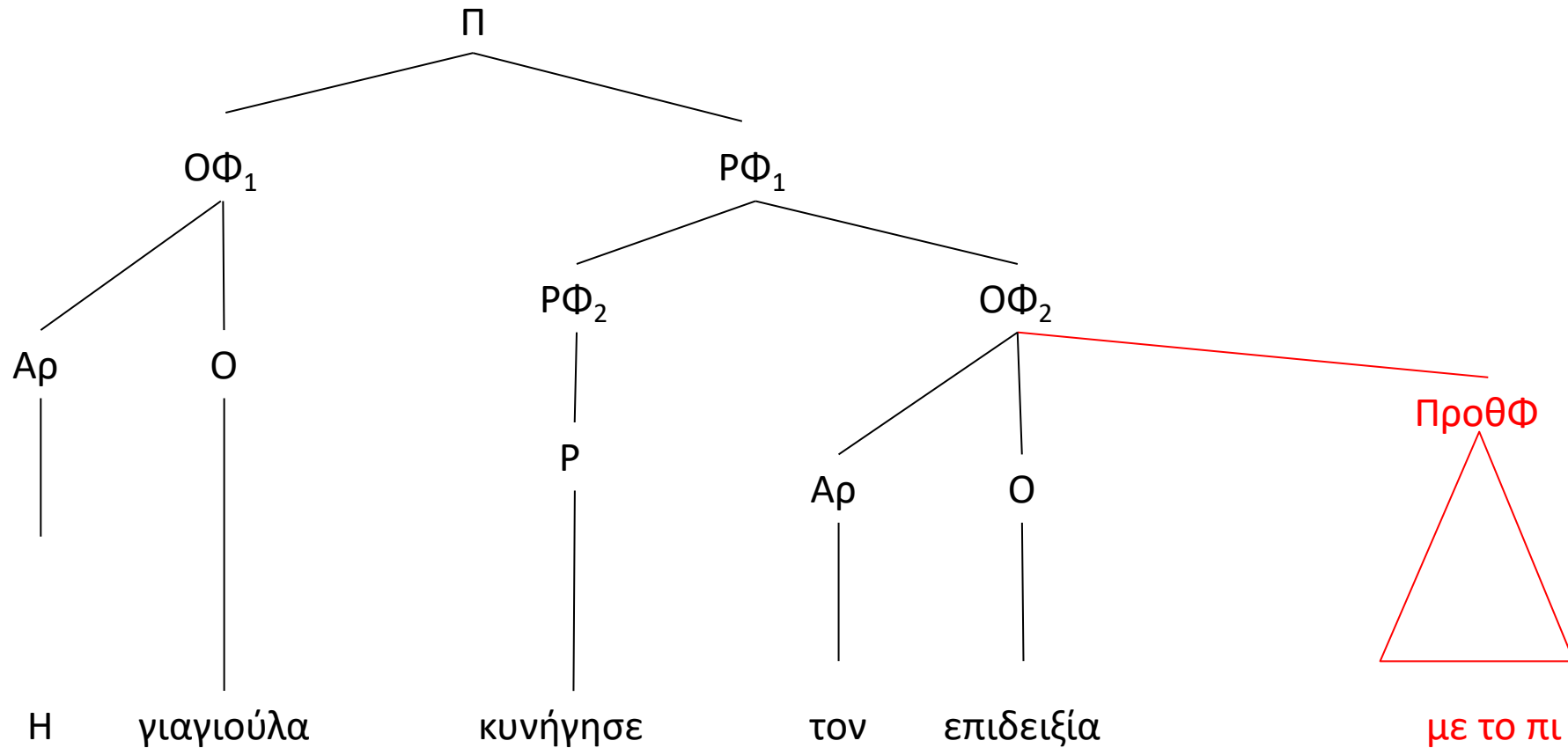
Η μαμά σέρβιρε νοστιμότατη καρμπονάρα και σαλάτα

Μιλήσαμε για το περιστατικό εκείνο το βράδυ.

*Η γιαγιούλα κυνήγησε τον
επιδειξία με το πι.*

*Η γιαγιούλα κυνήγησε τον
επιδειξία με το πι.*

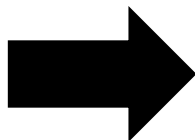
Αναφορική αμφισημία

Πόσα νοήματα είναι δυνατόν να δημιουργηθούν από τα παρακάτω;

Ο Μαθιός έδωσε στον Αστέρη το κουμπούρι του.

Ο Φελίππε είπε στον Ραούλ πως αγαπά τη μητέρα του.

Τι είδους
αμφισημία
έχουμε
εδώ;

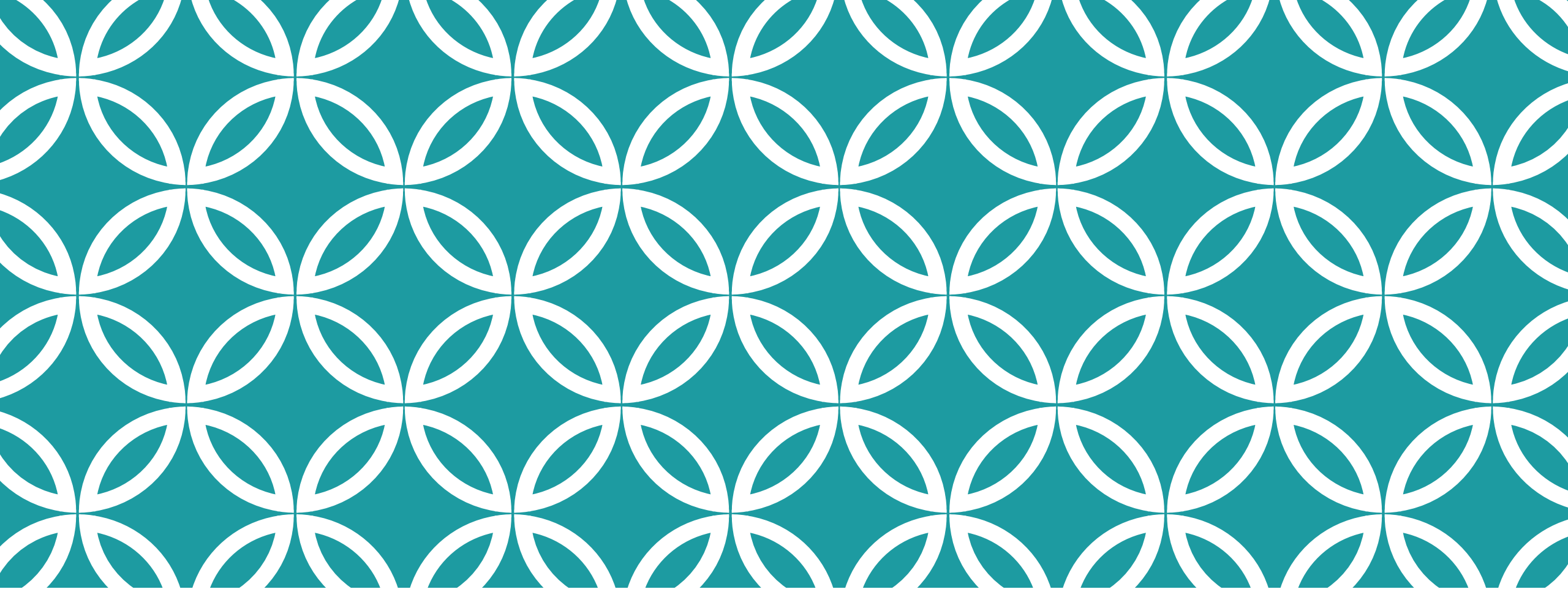
Ρ
Η
Α
Τ

Κ
Ο
Μ
Ι
Κ
Ζ

**Αμπελόκηποι: έκλεψαν
ηλικιωμένη μαϊμού
υπάλληλοι της ΔΕΗ -
ΚΟΙΝΩΝΙΑ**

Μετασχηματισμοί

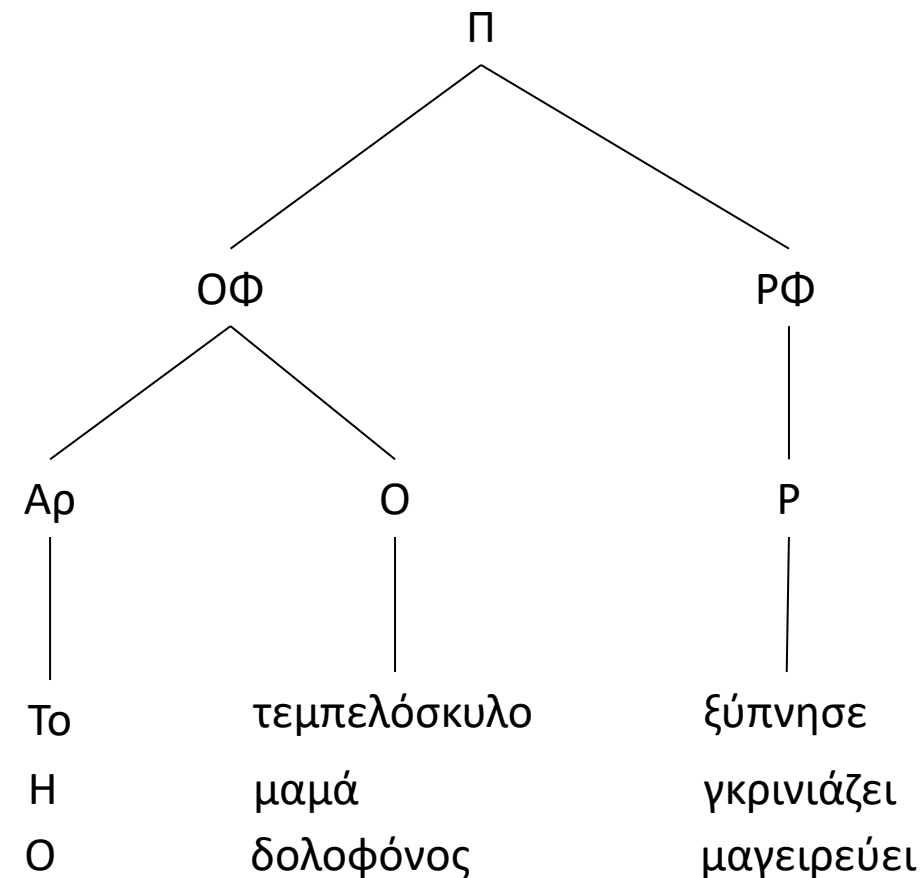
1. Μετατοπίσεις
2. Παραλήψεις
3. Ερωτήσεις

Μετατοπίσεις

Έχουμε ήδη δει πώς οι ΚΦΔ παράγουν προτάσεις.

Τα εκφωνήματα που παράγονται με την αυστηρά γραμμική εφαρμογή των ΚΦΔ έχουν όλες παρόμοια μορφή...

...αλλά διαφορετική από εκφωνήματα που δημιουργούν το ίδιο ακριβώς νόημα

Μετατοπίσεις

Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των παρακάτω εκφωνημάτων;

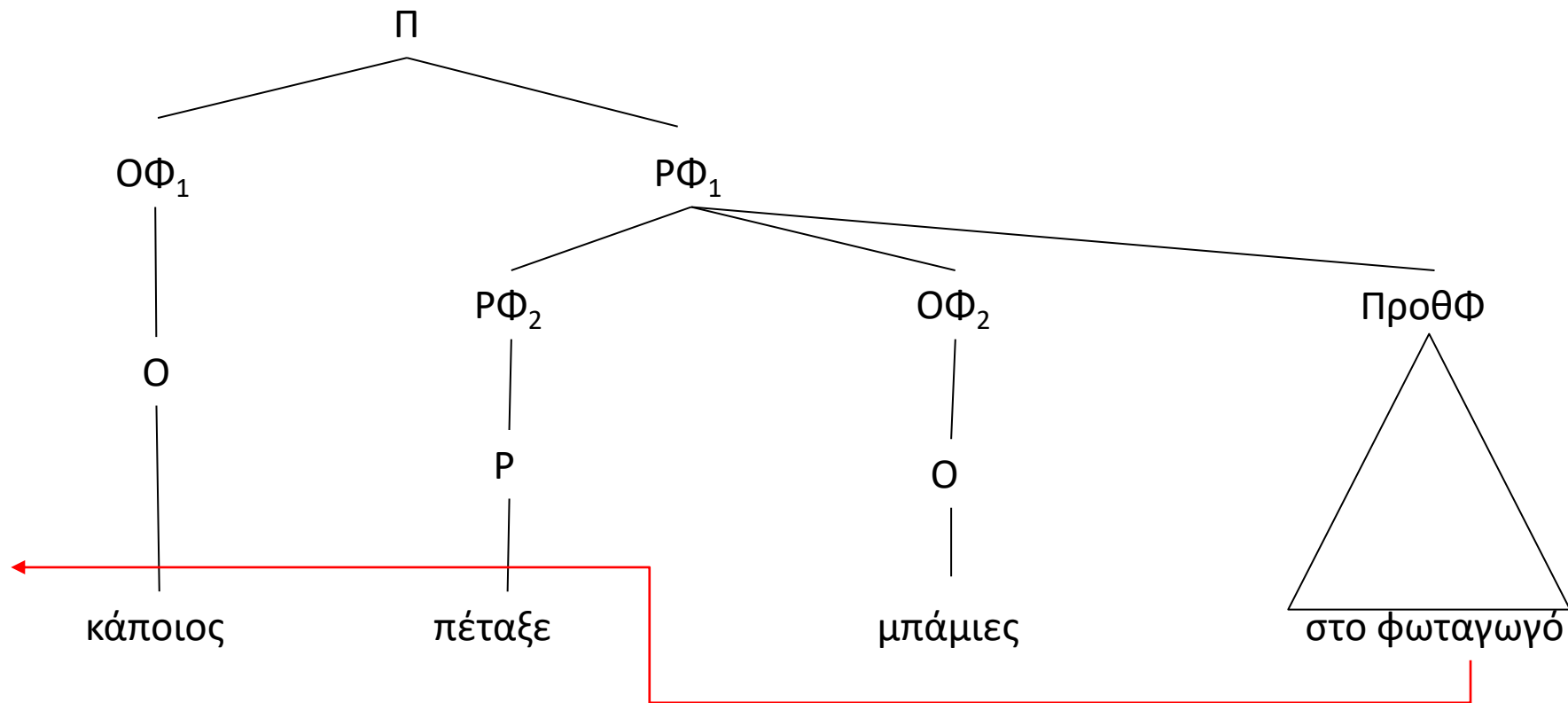
Κάποιος πέταξε μπάμιες στο φωταγωγό.

Κάποιος πέταξε στο φωταγωγό μπάμιες.

Στο φωταγωγό πέταξε κάποιος μπάμιες.

Ανάλυση παραδείγματος

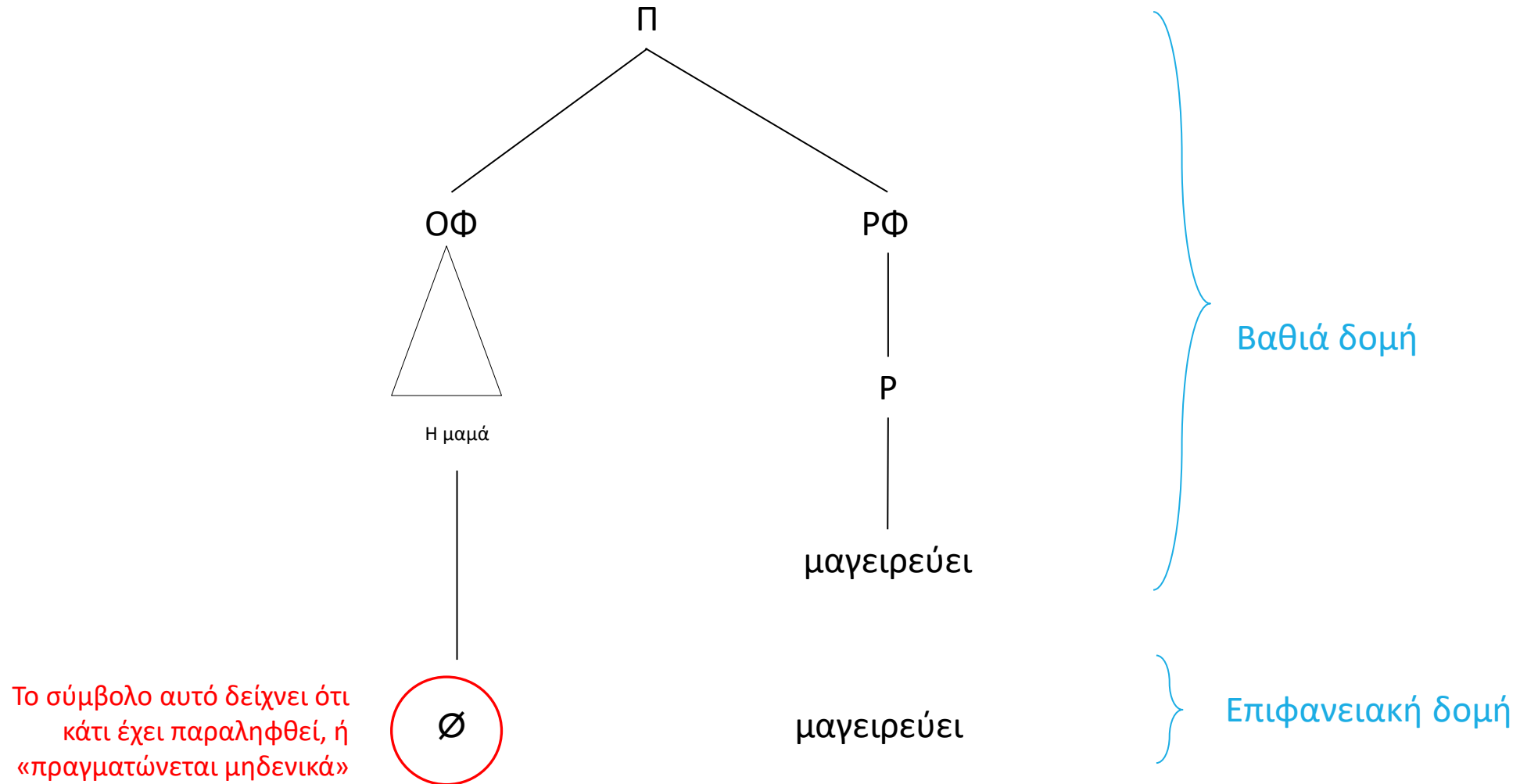
Παραλήψεις

Πολλές φορές, στην επιφανειακή δομή της πρότασης δεν εντοπίζονται στοιχεία της βαθιάς δομής.

Αγαπώ την καρμπονάρα.

Τα στοιχεία αυτά λέμε ότι παραλείπονται.

Ανάλυση παραδείγματος

Ερωτήσεις

Μια ειδική περίπτωση μετασχηματισμού είναι η δημιουργία ερωτήσεων.

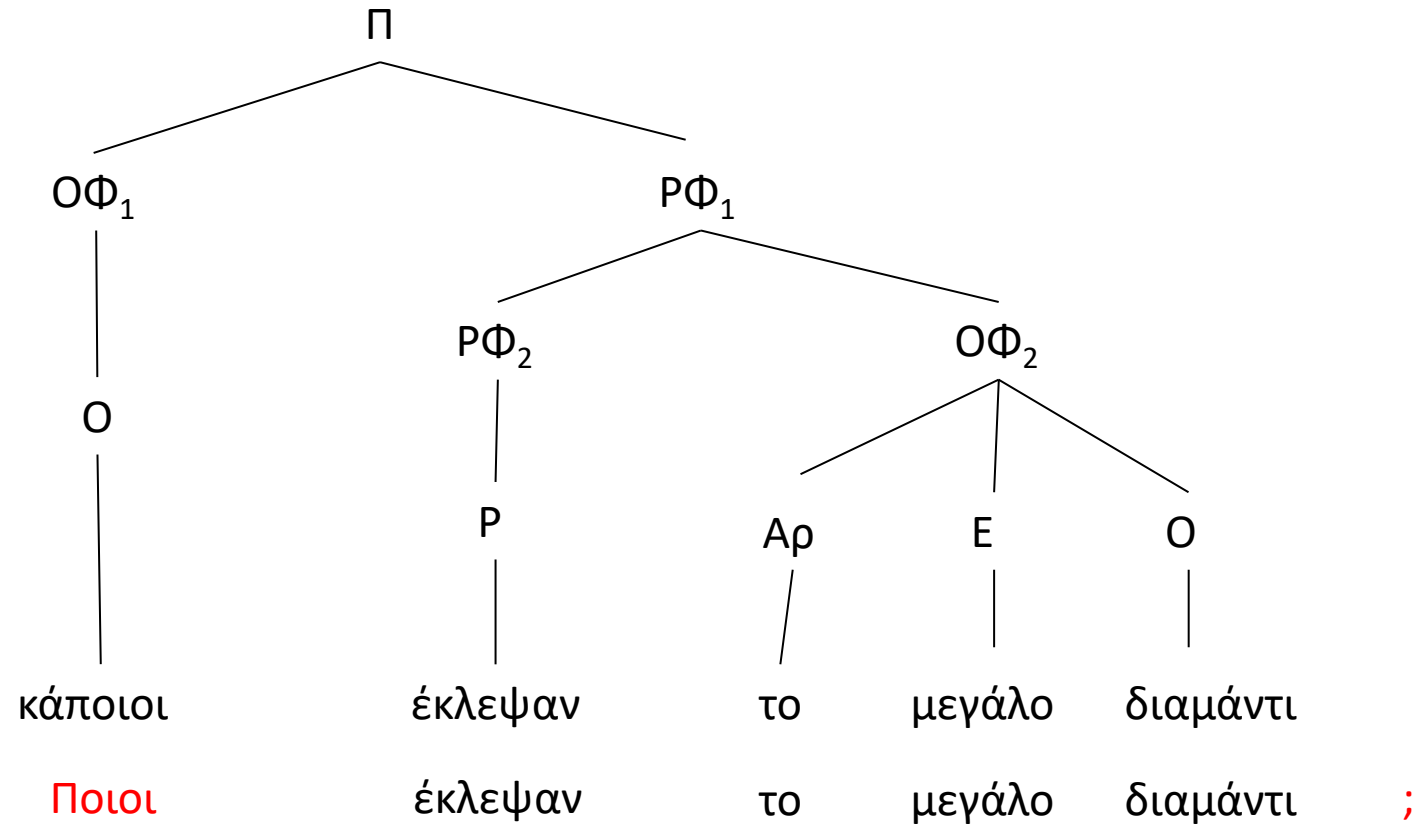
Η προσέγγιση αυτή εξηγεί την ουσιαστική ομοιότητα εκφωνημάτων που έχουν αρκετά διαφορετική επιφανειακή δομή.

Κάποιοι έκλεψαν το μεγάλο διαμάντι!

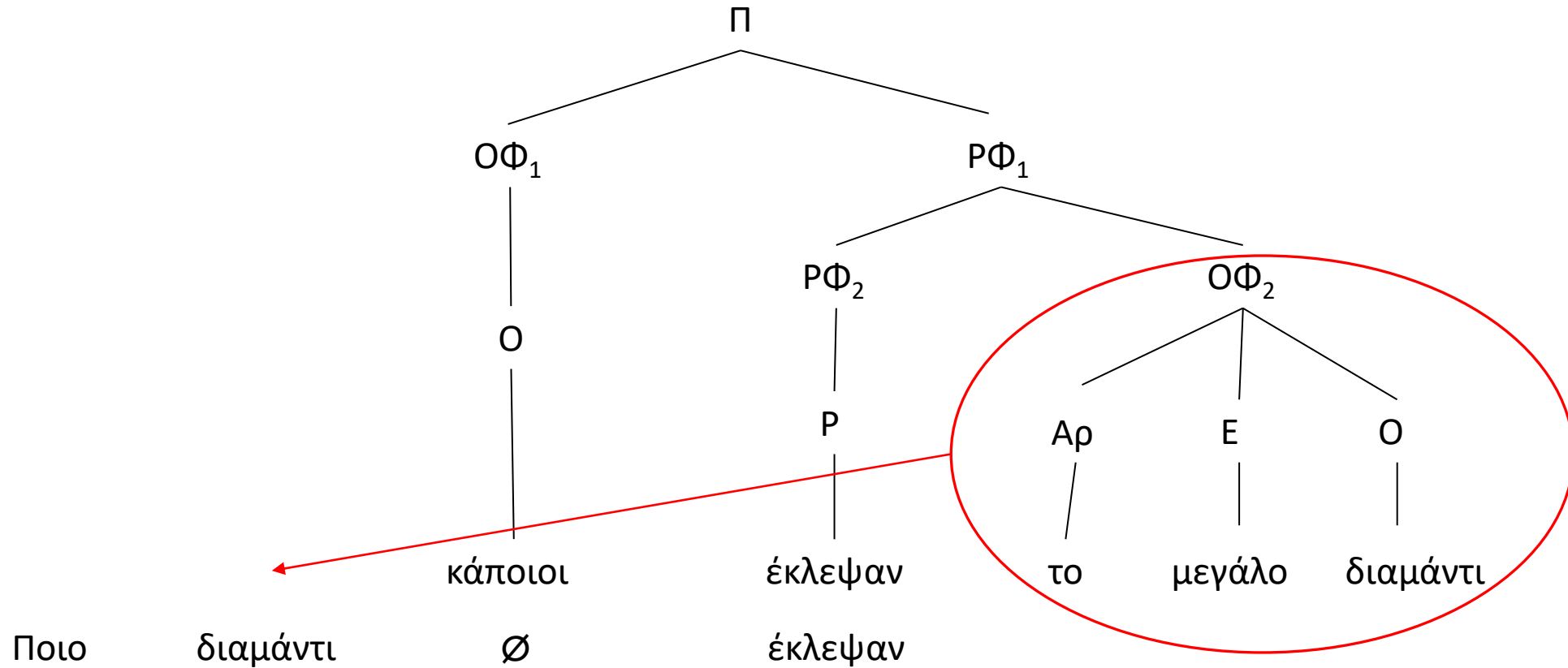
Ποιος έκλεψε το μεγάλο διαμάντι;

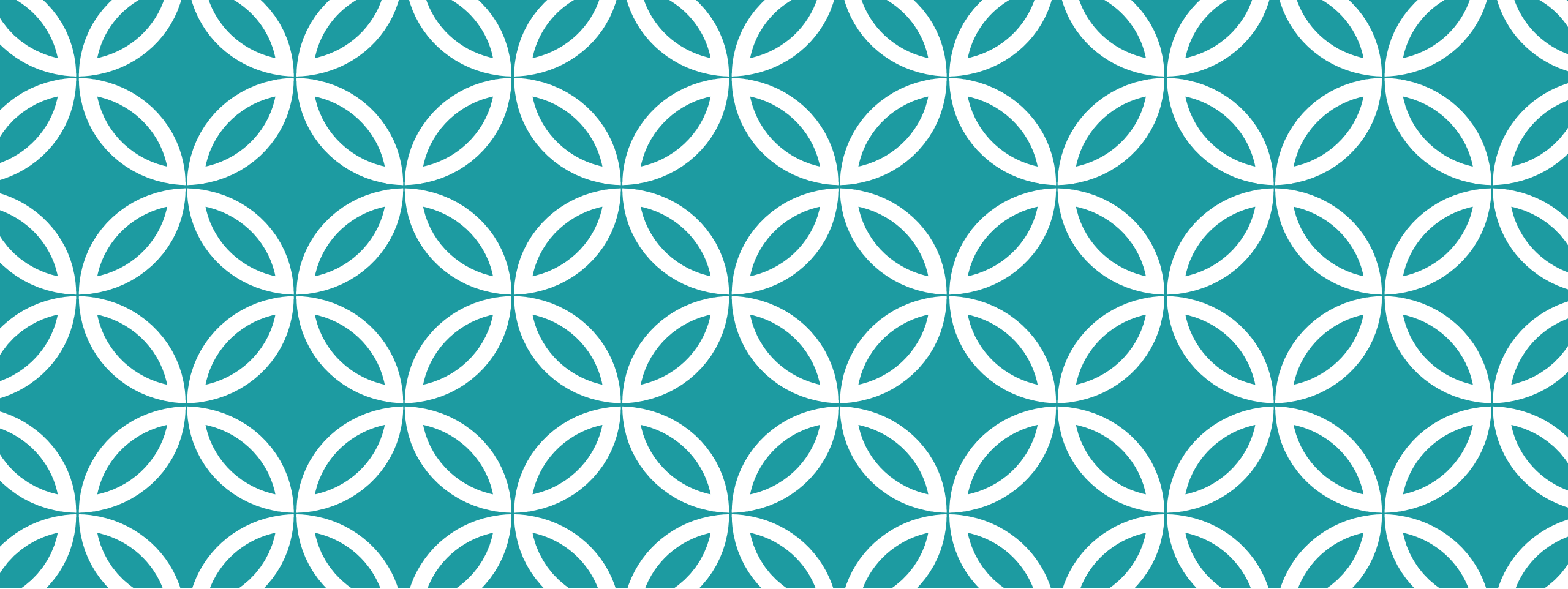
Ποιο διαμάντι έκλεψαν;

Ανάλυση παραδείγματος

Ανάλυση παραδείγματος

Πολλές προτάσεις

1. Κανόνας αναδρομικότητας
2. Σύνδεση προτάσεων
3. Ανάλυση παραδείγματος

Κανόνας αναδρομικότητας

Ένας από τους πιο παραγωγικούς ΚΦΔ είναι αυτός της αναδρομικότητας. Σύμφωνα με αυτόν, ένα στοιχείο μιας πρότασης μπορεί να αντικατασταθεί από έναν συνδετικό δείκτη και τον εαυτό του.

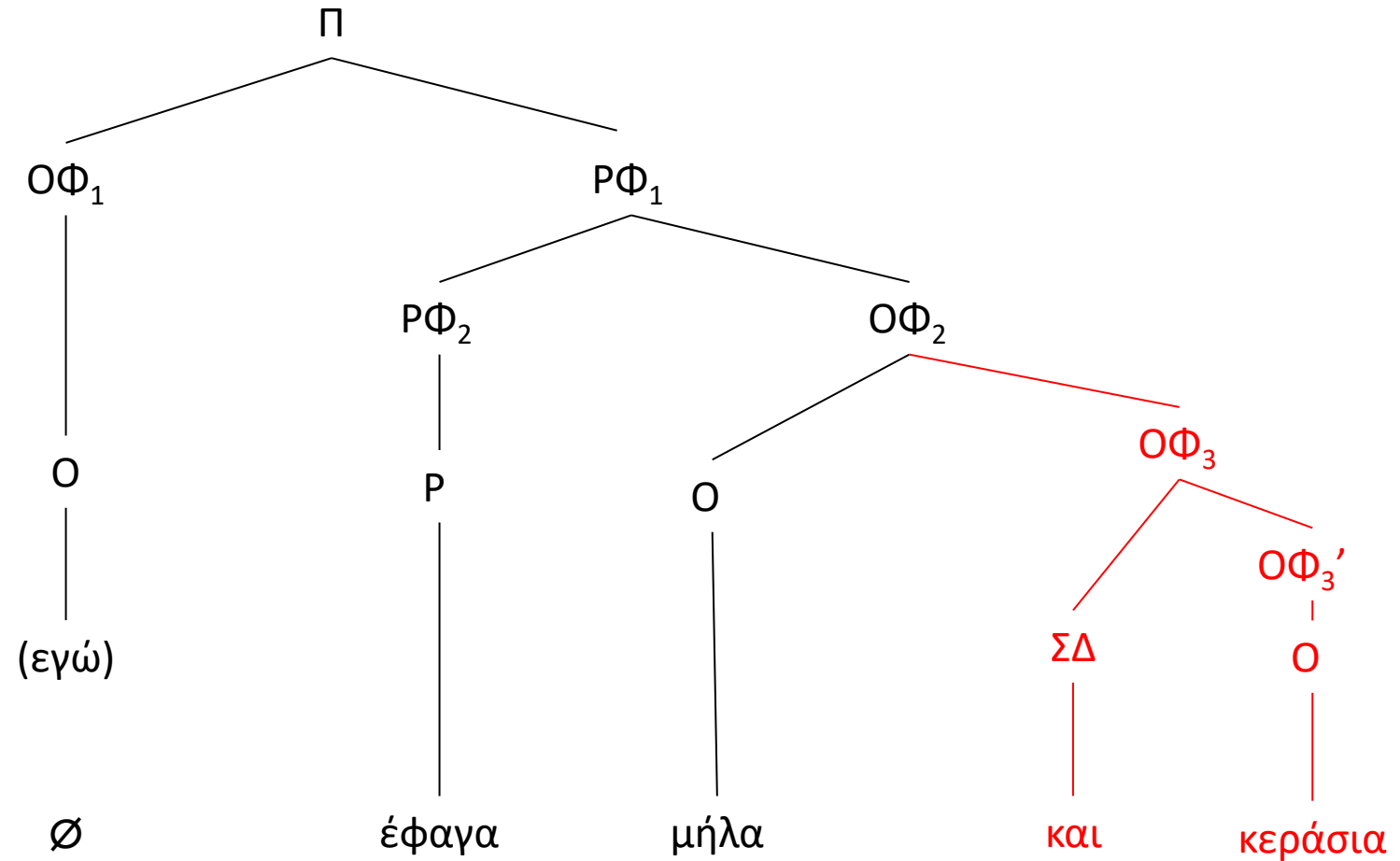
Η γενική του μορφή είναι:

$$X \rightarrow \Sigma\Delta + X'$$

Πιο πρακτικά, εμφανίζεται με μορφές όπως η ακόλουθη:

$$ΟΦ \rightarrow \Sigma\Delta + ΟΦ'$$

Ανάλυση παραδείγματος

Προσθέτοντας προτάσεις

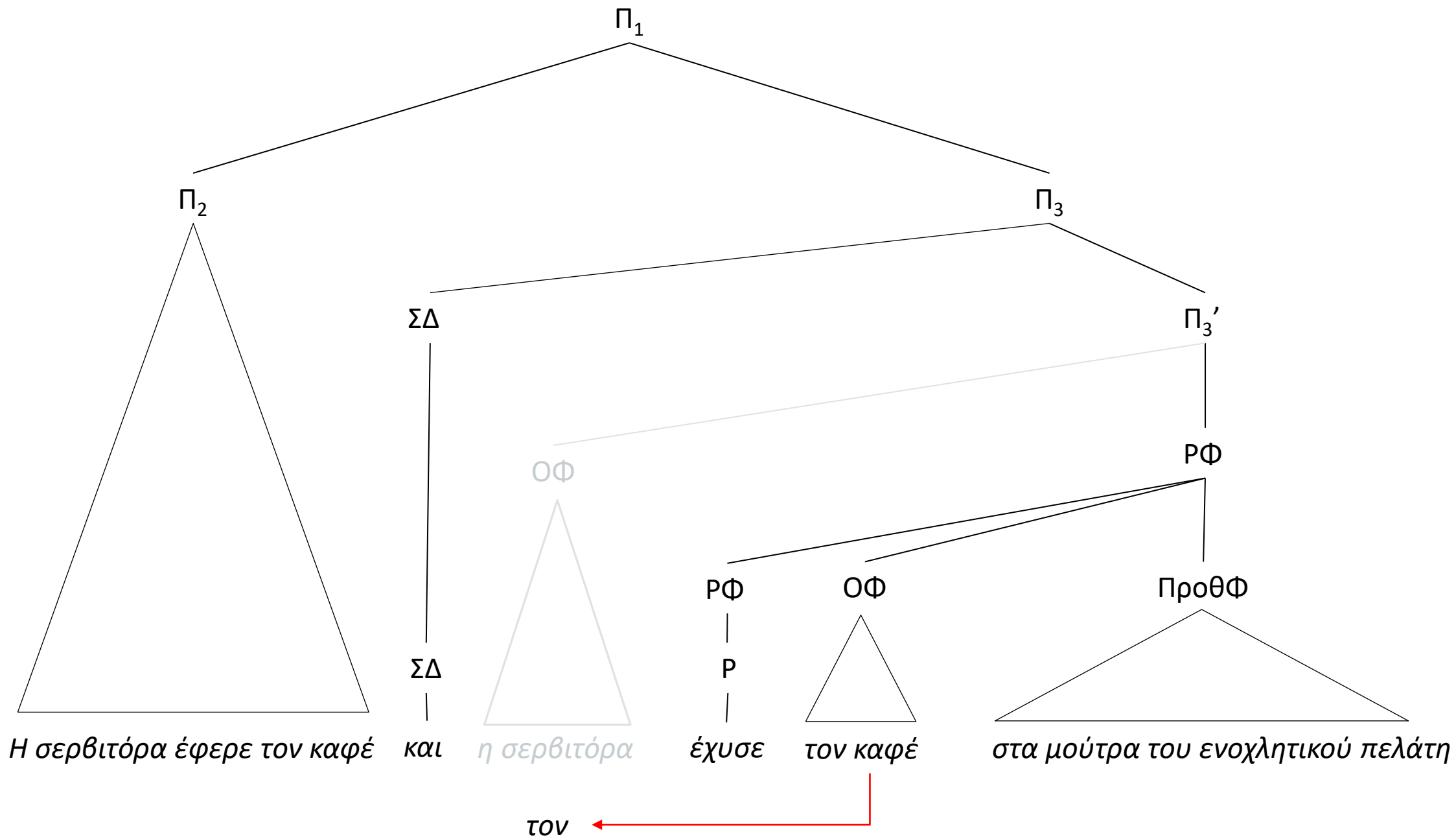
Αν εφαρμόσουμε τον κανόνα της αναδρομικότητας σε μια πρόταση, τότε έχει την εξής μορφή:

$$\Pi \rightarrow \Sigma\Delta + \Pi'$$

(μια πρόταση μπορεί να αναλυθεί σε συνδετικό δείκτη και τον εαυτό της)

Η σερβιτόρα έφερε τον καφέ και τον έχυσε στα μούτρα του πέφτουλα πελάτη.

Ο βρεγμένος πελάτης ήθελε να μάθει το όνομα της δυναμικής σερβιτόρας.

Σύνοψη μαθήματος

Σύνδεση με τα προηγούμενα

1. Κανόνες φραστικής δομής
2. Επιφανειακή και βαθιά δομή της πρότασης

Αμφισημία

1. Όγκλη
2. Αναφορική

Μετασχηματισμοί

1. Μετατοπίσεις
2. Παραλήψεις
3. Ερωτήσεις

Πολλές προτάσεις

1. Κανόνες αναδρομικότητας
2. Σύνδεση προτάσεων
3. Ανάλυση παραδείγματος

Λέξεις - Κλειδιά

- ❖ Αμφισημία (Δομική – Αναφορική)
- ❖ Μετασχηματισμοί
- ❖ Μετατόπιση
- ❖ Παράλειψη
- ❖ Κανόνας αναδρομικότητας